

Тетяна ГОЛДАК-ГОРБАЧЕВСЬКА

кандидат історичних наук

науковий співробітник

Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8482-2033>

e-mail: taniagoldak@gmail.com

ГРОМАДСЬКО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ГРИГОРІЯ ЦЕГЛИНСЬКОГО

Показано особливості професійної праці та громадської діяльності Григорія Цеглинського – багаторічного директора Української гімназії в Перемишлі (1887–1907), члена Української національно-демократичної партії. Розкрито його зацікавлення вирішенням соціальних проблем українського населення Галичини, зокрема гімназистів, для яких він створював бурси; боротьбу з москвофільськими позиціями на Перемишльщині та проведення національно-просвітницької роботи серед українського населення Надсяння поряд із відкриттям «Просвіт», читалень. Виокремлено питання відкриття Української гімназії в Перемишлі. Закцентовано увагу на боротьбі української громадськості й неодноразовому оприлюдненні вимог відкриття інших українських гімназій на урядовому та сеймовому рівнях.

Зазначено, що боротьба за створення української гімназії набрала нових форм 1884–1888 рр. і призвела до відкриття тільки т. зв. рівнорядних класів при польській гімназії. Виокремлено роль Г. Цеглинського в діяльності таких товариств: Український дівочий інститут, Братство ім. св. Миколая, «Просвіта», заснуванні кооперативно-економічних установ «Віра», «Українські щадниці», «Народний дім». З'ясовано, що Г. Цеглинський велику увагу приділяв національному чиннику у процесі шкільного навчання, тому дбав, щоби вивчення українознавчих предметів стояло на відповідному рівні. Наголошено на лідерстві Г. Цеглинського в українському громадському житті й активній співпраці з Теофілом Кормошем, Іваном Негребецьким, Левом Шаховичем, Данилом Стахурою, Левом Левицьким і вчителями рівнорядних українських гімназійних класів, які разом надали виразної народовецькості «Руській бесіді» в Перемишлі.

Розглянуто діяльність Г. Цеглинського в парламенті, спрямовану на деполонізацію управлінських і господарських структур, громадської сфери Галичини; обстоювання необхідного поділу краю на східну й західну частини. Стверджено його зацікавлення театральною сферою, зокрема діяльністю товариства «Руська бесіда». Показано ставлення до Григорія Цеглинського його сучасників: Івана Франка, Євгена Грицака, Костя Левицького й ін.

Ключові слова: Григорій Цеглинський, Перемишль, гімназія, бурса, народовці, парламент.

Культура й освіта завжди були важливою ознакою націотворення і чинником формування національної ідентичності, особливо в умовах бездержавності. Власне професійна праця та громадська діяльність Григорія Цеглинського (1853–1912), багаторічного педагога з досвідом діяльності у Віденському парламенті (1907–1912), засвідчили складність й актуальність культурно-освітньої праці серед населення, особливо молоді, на українсько-польському пограниччі.

Постать Г. Цеглинського в дослідників асоціюється передовсім із його публіцистичною та драматургічною діяльністю, яка здобула позитивні відгуки ще серед його сучасників (Франко, 1980а). Напрацюванням Г. Цеглинського присвячено кілька статей сучасних дослідників (Щербанюк, 2018; Просалова, 2012; Жулинський, 2015). Стараннями проф. Романа Кирчіва 2003 р. творчий доробок Григорія Цеглинського упорядковано у двох книжках, куди ввійшли популярні авторські комедії, драми, п'єси. Книжки вийшли за підтримки Наукового товариства ім. Шевченка (НШТ) у Львові та регіонального культурного товариства «Надсяння» (Кирчів, 2003). Водночас заслуговує уваги культурно-освітня та громадсько-політична діяльність публіциста, висвітлена лише фрагментарно.

Вагомими штрихами до портрета Г. Цеглинського є його педагогічна діяльність на посаді директора Української гімназії в Перемишлі, активна проукраїнська позиція у стінах австрійського парламенту, куди його двічі обирали послом від Перемишльської виборчої округи 1907 р. і 1911 р. Основи формування характеру, виховання, працелюбності, звичайно, закладалися в родинному колі міщанської сім'ї Цеглинських із м. Калуш, де 1853 р. народився Григорій. У юному віці, осиротівши, добру освіту зумів здобути завдяки фінансовій підтримці рідні. Спочатку закінчив Академічну гімназію у Львові, а 1879 р. – філософський факультет Віденського університету, де ґрунтовно вивчав класичну й українську філологію, польську та німецьку літератури, філософію, грецьку і латинську мови (Щербанюк, 2018).

Наступний етап його життя пов'язаний із викладацькою діяльністю у Львівській академічній гімназії. Недовго пропрацювавши вчителем і володіючи беззаперечними талантами педагогічної майстерності, швидко став професором та активним укладачем підручників для гімназії. Професор Цеглинський мав неабиякі комунікативні навички. Як згадували сучасники, володів «мистецтвом говорити», що допомогло йому завоювати свою нішу в середовищі тогочасної української інтелігенції Львова та стати авторитетним громадським діячем, до думки якого дослухалися в багатьох культурно-освітніх товариствах. Зрештою, сам Іван Франко нерідко не оминав увагою праці Григорія Цеглинського передовсім на літературній ниві, але різко критикував його політичні погляди. А позаяк Г. Цеглинський належав до народовців, то І. Франко не пропускав нагоди, щоб розкритикувати програму народо-консервативної «народовської» партії і, звичайно, й особу самого Г. Цеглинського (Щербанюк, 2018).

У Львові поза педагогічною діяльністю Г. Цеглинський активно друкувався на сторінках популярних періодичних видань: газети «Діло», журналів «Правда», «Зоря», де поряд із його оповіданнями, перекладами, публіцистичними та літературно-критичними працями були статті, присвячені актуальним питанням українського шкільництва, суспільно-політичного й культурного життя Галичини кінця XIX ст. Поєднуючи працю в гімназії з театром «Українська бесіда», народовським товариством «Руська бесіда», публіцист розумів усю необхідність розвитку українського театру, його впливу на виховання, свідомість, погляди суспільства (Щербанюк, 2018).

Умовний Перемишльський період життя Г. Цеглинського подарував йому справу життя – керівництво новоствореною Українською гімназією в Перемишлі, очолити яку він погодився на прохання громадськості. Негласним її завданням стало вивести на новий рівень громадське й культурне життя українців Перемишля, яке в 1880-х роках ще перебувало під сильним впливом москвофілів. Деякий час москвофільство було реакцією на посилення польських впливів і допомогло сповільнити полонізацію освіченої верстви українського суспільства. У 1870–1880-х роках процес українського національного піднесення поширився й на світську інтелігенцію. Діячі народовського руху, серед яких і Г. Цеглинський, плідно запрацювали на культурно-освітній ниві (Красівський, 1998, с. 66).

Шлях до відкриття Української гімназії в Перемишлі був довгим і непростим. На той час політика Відня йшла не на користь українців. Рішенням крайового сейму 1867 р. у Галичині запроваджено урядову мову – польську. Українці почали втрачати свої права. На тоді в Галичині була лише одна Академічна українська гімназія – у Львові¹. Українська громадськість неодноразово озвучувала вимоги відкриття інших. Відповідне питання піднімали й на урядовому та сеймовому рівнях. Боротьба за створення української гімназії в місті загострилася 1884–1888 рр., і коли вона нарешті була відкрита, то отримала тільки т. зв. рівнорядні класи при польській. Це сталося завдяки тому, що Галицький сейм після складних дебатів таки ухвалив своїм рішенням у порозумінні з польськими послами від 14 січня 1887 р. відкрити українські паралельні класи при вже чинній державній цісарсько-королівській гімназії з польською мовою навчання. Вибір припав на м. Перемишль, де така функціювала й українців серед вихованців було чимало. Високу ухвалу сейму про відкриття українських класів затвердив сам цісар постановою від 29 липня 1887 р. До керівництва цим «рівнорядним руским відділом» віденське Міністерство освіти декретом від 10 липня 1888 р. іменувало – як тимчасового управителя – проф. Г. Цеглинського, визначного філолога Академічної гімназії, і відомого в Галичині педагога, письменника та просвітника. А позаяк пан професор до всіх обов'язків ставився дуже ретельно, то й цю місію виконав блискуче. Проте починав він діяльність на новій посаді з дуже скромних можливостей, адже працювати доводилося в польській гімназії, і для остаточного отримання самостійного статусу щороку потрібно було набирати паралельно український клас, популяризувати роботу українського закладу. Перешкод для управителя паралельних класів, як і пізніше для директора повної гімназії, було немало. Найперше гострою проблемою залишалося приміщення для навчання та проживання гімназистів. За підтримки українського населення, місцевої інтелігенції Г. Цеглинський сподівався на матеріальну й моральну допомогу в його починаннях для створення вже повноцінної гімназії. Статус самостійного закладу Українська гімназія одержала тільки тоді, коли дійшло до першого іспиту зрілості 1895/1896 н. р., а фактична посада управителя, яку він обіймав, зросла до рівня директора (50-ліття, 1939, с. 33–34).

У Перемишлі Г. Цеглинський став відомим культурно-освітнім діячем, одним із лідерів українського громадського життя. Він разом із Теофілом Кормошем, Іваном Негребецьким, Левом Шаховичем, Данилом Стахурою, Левом Левицьким і вчителями рівнорядних українських гімназійних класів надали виразного народовецького виміру «Руській бесіді» в Перемишлі. До громадської культурно-

¹ На противагу – 21 польська.

освітньої роботи приступили слідом за своїм директором гімназійні вчителі: Роман Гамчикевич, Іван Прийма, Олексій Ярема й ін. Молодь вищих класів, уже національно сформована, під впливом директора вела національно-освітню працю по селах Надсяння, займаючись організацією драматичних вистав, хорів, закладення читалень (Загайкевич, 1961, с. 58). Окрім того, що Г. Цеглинський відкривав студентські бурси, він почав працювати в Українському дівочому інституті, Братстві ім. св. Миколая, «Провіті», брав участь у заснуванні кооперативно-економічних установ «Віра» (1894), «Українські щадниці» (1906), «Народний дім» (Грицак, 1937, с. 288). Активно долучився до політичного життя краю та був одним із засновників Української національно-демократичної партії (Григорій Цеглинський). Григорій Цеглинський свої політичні ідеали описував так: «Ми є народово-консервативна “народовська” партія. Ми вважаємо віру основою нашої національності й основою дальшого національного розвитку. Ми проголошуємо це відверто як перед духівництвом і його владою, яка безпідставно запідозрює нас у релігійній байдужості, так і перед тими радикальними елементами, які, працюючи в галузі народної освіти, хотіли б віру залишити осторонь. Крім того, ми є партією народною, яка, йдучи за проводом Шевченка, за останніх 26 років здійснила в Галичині справжню суспільну революцію, бо усунула перегородку між народом і інтелігенцією» (Франко, 1980b, с. 105–107).

Поза своїми шкільними обов'язками знаходив час на участь у всіх українських представницьких організаціях Перемишля. Одразу активізував невелику кількість народовців, яких тоді очолював Теофіл Кормош, загітував частину вчителів, що працювала в польській гімназії та перейшла в українську. Григорій Цеглинський приймав до гімназії учнів з інших навчальних закладів, які під його пильним наглядом згодом знаходили свій шлях; опікувався бідними селянськими дітьми, нерідко купуючи їм одяг та взуття. Завдяки старанням українських учителів вдавалося щороку набирати новий український клас, де були діти не тільки з Перемишля, а й зі сіл або з дальших околиць. Господарські питання в управлінні гімназією потребували негайного вирішення проблеми проживання учнів з околиць Перемишля та сіл Надсяння, надання їм матеріальної допомоги. З цією метою під приміщення для гімназійної молоді Григорій Цеглинський заснував Бурсу ім. св. Миколая, відкрити 3 липня 1888 р. у приватному будинку отця крилошанина архипресвітера Григорія Шашкевича на т. зв. Новаківці, при вул. Татарській. Уже в перший рік її функціонування прийнято 11 учнів. Вона проіснувала в цьому місці до 1893 р., коли вже проживало 27 учнів. За цей час на бурсу було зібрано понад 2 000 ринських пожертв українського суспільства, а Г. Шашкевич 1892 р. записав дарчий заповіт на 100 ринських щорічно. Згодом для її приміщення гімназія придбала власний будинок на вул. Баштовій, який пізніше неодноразово добудовувала. Так там могли одночасно перебувати на повному забезпеченні 97 учнів. Від 1894 р. головою Бурси ім. св. Миколая офіційно став директор Г. Цеглинський. Спочатку навчання відбувалося в будинку колишньої колегії, пізніше – гімназії, по вул. Чацького², а від 1895 р. – у новому будинку на вул. Словацького. Кількість учнів щороку невпинно зростала. Вже першого року до 1-го класу прийнято 52 учні, більшість із яких оселилася в бурсі, що давала повне утримання винятково з харчуванням спочатку 32, а пізніше – 97 учням. У матеріальному, фінансовому забезпеченні функціонування гімназії та бурси дирек-

² Тепер – прибудова архиєпархіального собору Святого Івана Хрестителя.

тор знаходив підтримку місцевих мешканців і громадських організацій, серед яких Церковне братство ім. св. о. Миколая, Товариство ім. св. Кирила, засноване 1896 р., з 1901 р. – Товариство руських жінок, із 1906 р. – Селянська бурса (Заброварний, 2012). Згодом придбано інші приміщення для життя молоді. У 1904 р. збудовано новий будинок – Гімназійний інститут. Зі збільшенням фінансових можливостей у 1906–1913 рр. функціювала Селянська бурса й від 1910 р. – Бурса ім. Шашкевича. Так у Перемишлі були створені умови для навчання і проживання молоді як із заможних, так і з бідних родин, інших міст та сіл Галичини.

Григорій Цеглинський велику увагу приділяв національному чиннику у процесі шкільного навчання, тому дбав, щоби вивчення українознавчих предметів стояло на відповідному рівні. Меценатом гімназійного хору теж був директор, який сам належав до засновників співочого товариства «Боян» у Перемишлі 1891 р. Починаючи з 1893 р. із великим завзяттям учні влаштовували Шевченківські концерти, що збирали чимало публіки з міста й околиць. Коли заходами Г. Цеглинського 1891 р. у Перемишлі була заснована філія «Просвіти», то в наступні роки в Перемишльському повіті масово почали відкривати її читальні по селах, де активними засновниками ставали саме учні Перемишльської гімназії. Вони проводили лекції, ставили театральні вистави, готували хори, а напівлегальний гурток «Молодий боян» дав кілька концертів. У першому десятилітті ХХ ст. під наглядом дирекції в гімназії постала шкільна організація з учнів старших класів – Кружок для товариського самообразування (1907–1908), що зрештою розділився на кілька секцій, згодом – «Дуга оркестра» (1908), спортивний гурток «Сянова чайка» (1909), руханковий гурток «Запороже» (1912), читальня, драматичний гурток та ін. Деякі гуртки та читальня мали власні бібліотеки, передплачували українські й іншомовні журнали (Загайкевич, 1961, с. 263–264). Навчальний заклад для українців, що діяв у Перемишлі, одержав офіційну назву «Цісарсько-Королівська 2-га гімназія в Перемишлі», від 1915 р. ще додано «з українською викладовою мовою». Офіційна посада Г. Цеглинського була «провізоричний управитель» до 14 серпня 1895 р., коли згідно з окремим цісарським розпорядком він став повноцінним директором цього закладу. Сучасники згадували: «Мабуть, ні одна українська гімназія не мала такого скорого й гарного розвитку як перемиська. Дух, що панував в її мурах такі довгі роки, промінював на цілий край, число учнів зростало з року на рік, наче магнет гімназії притягала до себе українську молодь з найдальших закутин краю. Це був справжній бастион української культури і національного виховання у цьому найдалі на захід висуненому місті» (50-ліття, 1939, с. 33–34). Звичайно, сам Г. Цеглинський не зміг би так високо підняти українське шкільництво в Перемишлі. Сучасники відгукувалися про нього як про доброго організатора українського життя та відзначали неабияку підтримку української громадськості краю.

У гімназії працювали кваліфіковані професори, що викладали різні предмети. Усі призначені на вчительські посади кандидати закінчували університети у Львові, Кракові, Відні або в інших містах, а деякі з них практикували у громадській або письменницькій діяльності. Сам Григорій Цеглинський викладав латинську й німецьку мови, Іван Рудницький – українську, Іван Ленчинський – польську, Микола Антоневич – історію і географію, Семен Труш – математику та природу, парох із Пралковець під Перемишлем о. Андрій Децко – релігію. Саме директор Г. Цеглинський зумів сформувати з них дружний колектив, де всі добре розуміли свою роль у

школі й поза нею. Завдяки цьому молодь Перемишльської гімназії не тільки здобувала глибокі знання з різних предметів, а й виховувалася патріотами Австро-Угорщини вірними українському народові. Гімназійні вчителі й самі гімназисти завжди проводили та брали участь у проукраїнських заходах. Серед 27 засновників товариства «Народний дім» у Перемишлі було 10 професорів гімназії на чолі з директором і дійсним «касіром» майже всіх українських товариств у Перемишлі – проф. Олексом Яремою (Щербанюк, 2018).

Перебуваючи в Перемишлі, Г. Цеглинський завдяки своїй невтомній праці на посаді директора гімназії здобув авторитет у поліконфесійного й поліетнічного населення міста. Його комунікативні здібності, вміння викликати довіру, ставлення громадського обов'язку на перше місце посприяли висуненню в кандидати на виборах до Державної ради у Відні від Галичини 61-го округу Перемишльщини. Вибори 1907 р. і 1911 р. засвідчили підтримку його поглядів щодо розвитку суспільства, значну переорієнтацію українського населення з москвофільських поглядів, адже прямим конкурентом був москвофіл – адвокат Кирило Черлунчакевич. Григорій Цеглинський став першим проукраїнським послом від Перемишля на заміну Григорію Шашкевичу та Миколі Антоневичу (Николай Антоневиц). Змінили цей політичний напрям Перемишльського повіту виховані вже в Перемишльській гімназії учні, їхні вчителі та їхня праця у Надсянні для українців головню в товаристві «Просвіта». Григорій Цеглинський своєю поставою і промовами з парламентської трибуни дав себе пізнати гнучким та розважним політиком, а при цьому справжнім мистцем слова (Екскурс).

У парламенті Г. Цеглинський прогнозовано приєднався до Українського парламентарного клубу, де був членом президії. Враховуючи хист промовця, досить часто виступав на засіданнях австрійського парламенту, вносячи проблемні питання галицьких українців на широкий розгляд. Відомі його негативні відгуки про роботу галицької адміністрації в системі економіки, відсталість Галичини порівняно з іншими провінціями. Григорій Цеглинський разом з іншими українськими парламентарями послідовно відстоював ідею поділу Галичини на Східну (українську) і Західну (польську), де поряд стояли вимоги національної автономії українців. Про необхідність реформ управління в Галичині Г. Цеглинський висловлювався: «Була й друга мета галицької системи – політична: обсадити своїми людьми всі посади в самоуправі, в адміністрації, в соймі, щоб успішно вести польонізацію краю. Український селянин, міщанин, купець, урядовець – як тільки піддається польонізації, зазнає зараз цілком іншого трактування: його хвалять, протегують і підносять угору. Тоді для нього відкриті всі уряди. Для тієї мети ламають основні закони конституції» (Демкович-Добрянський, 1987, с. 126).

У 1910 р. Григорій Цеглинський разом із Буковинським послом Миколою Васильком виступив проти пропагованого чеським політиком Карлом Крамаржем (Karel Kramář) неославізму, однією з ідей якого було відкинення української мови як самостійної, а відповідно й української нації. Вимагав водночас від австрійського уряду активних дій проти деструкційної русифікаційної пропаганди в Галичині. Проти москвофілів і російської мови вже тоді виступали всі депутати від Галичини, які вказували на відмінність русинської нації від російської.

У 1911 р. галицькі українці вдруге обрали Г. Цеглинського депутатом Державної ради. Через передчасну смерть 23 жовтня 1912 р. недовго він зміг захищати укра-

їнські інтереси в парламенті. Українське суспільство із глибоким сумом сприйняло звістку про смерть свого представника. Голова Української парламентарної репрезентації Кость Левицький писав: «Помер у Відні наш посол і щирий товариш Григорій Цеглинський, один з найвизначніших діячів українських в Галичині, – знаменитий педагог, публіцист, автор драматичних творів та розважний парламентарист і діяльний громадянин» (Заброварний, 2012). Тіло покійного перевезли до Перемишля і 27 жовтня того ж року, при численному згромадженні людей поховали на головному цвинтарі Перемишля.

Отже, за період праці в Перемишлі Г. Цеглинський зарекомендував себе особливо активним громадським діячем і на початку ХХ ст. без перебільшення став символом «українізації» Перемишльської землі. Як прихильник Української національно-демократичної партії протистояв впливам москвофілів, боровся проти колонізації управлінських і громадських структур Галичини. Особливу увагу звертав на національне виховання покоління, що підросло, підтримував ідею одного з керівників Українського парламентського клубу Юліана Романчука про відкриття Української гімназії в Перемишлі, яку згодом очолив. Показово, що чимало його учнів стало організаторами читалень «Просвіти», активістами гуртків «Бояну» й ін. Разом зі своїми сучасниками Т. Кормошем, О. Яремою, І. Приймою підтримував національно-культурне середовище Перемишля, загалом Надсяння, яке згодом поповнить велика група наддніпрянської військово-політичної міграції.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

50-ліття Української гімназії в Перемишлі. (1939). *Життя і Знання*, 2(137), 33–34.

Григорій Цеглинський. *Інформаційний портал Калуша*. <https://kalush.info/page/grigoriy-ceglinskiy>

Грицак, Є. (1937). Памяті великого виховника і громадянина. (З приводу 25-ліття смерті Григорія Цеглинського). *Життя і Знання*, 10(121), 288.

Грицак, Є. (1938). *Великий педагог і громадянин: у 25-річчя смерті Григорія Цеглинського*. Львів.

Грицак, Є. (1942, 12 грудня). У 30-ліття смерті дир. Г. Цеглинського. *Краківські вісті*. Демкович-Добрянський, М. (1987). *Потоцький і Бобжинський. Цісарські намісники Галичини 1903–1913*, 59. Рим.

Екскурс про Григорія Цеглинського переніс калушан до Державної ради у Відні. <https://vikna.if.ua/news/category/kl/2018/03/15/82538/view>

Жулинський, М. (гол. ред.). (2015). Цеглинський Григорій Іванович. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. (Т. 6: Т–Я). Київ.

Заброварний, С. (2012, 28 жовтня). Світлої пам'яті Григорія Цеглинського. *Наше слово*, 44. <https://nasze-slowo.pl/svitloyi-pamyati-grigoriya-tseglinsko/>

Загайкевич, Б. (відп. ред.). (1961). *Перемишль – західний бастион України*. Нью-Йорк; Філадельфія.

Кирчів, Р. (2003). Григорій Цеглинський. *Цеглинський Г. Твори (комедії, драми і децю з прози)*. Львів.

Красівський, О. (1998). *Українсько-польські відносини у Галичині (друга пол. ХІХ – початок ХХ ст.)*. Київ.

Подільчак, М. (1995). Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі (100-ліття з дня заснування). *Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі*. Дрогобич: Відродження.

Просалова, В. (упоряд.). (2012). *Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості*. Донецьк.

Франко, І. (1980а). Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. *Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах, 27*. Київ.

Франко, І. (1980б). Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. *Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах, 28*. Київ.

Щербанюк, Л. (2018). Драматург, педагог, політик. *Збруч*. <https://zbruc.eu/node/77444>

REFERENCES

50-littia Ukrainskoi himnazii v Peremyshli. (1939). *Zhyttia i Znannia, 2(137)*, 33–34 (in Ukrainian).

Hryhorii Tsehlynskyi. *Informatsiyni portal Kalusha*. <https://kalush.info/page/grigorij-ceglinskij> (in Ukrainian).

Hrytsak, Ye. (1937). Pamiati velykoho vykhovnyka i hromadianyna. (Z pryvodu 25-littia smerty Hryhoriia Tsehlynskoho). *Zhyttia i Znannia, 10 (121)*, 288 (in Ukrainian).

Hrytsak, Ye. (1938). *Velykyi pedagog i hromadianyn: u 25-richchia smerty Hryhoriia Tsehlynskoho*. Lviv (in Ukrainian).

Hrytsak, Ye. (1942, Hruden 12). U 30-littia smerty dyr. H. Tsehlynskoho. *Krakivski visti* (in Ukrainian).

Demkovich-Dobrianskyi, M. (1987). *Pototskyi i Bobzhynskyi. Tsarski namisnyky Halychyny 1903–1913, 59*. Rym (in Ukrainian).

Екскурс про Хригорію Тешлінського переніс калущан до Державної ради у Відні. <https://vikna.if.ua/news/category/kl/2018/03/15/82538/view> (in Ukrainian).

Zhulynskyi, M. (Ed.). (2015). *Tsehlynskyi Hryhorii Ivanovych. Shevchenkivska entsyklopediia: u 6 t. (T. 6: T–Ya)*. Kyiv (in Ukrainian).

Zabrovarnyi, S. (2012, Zhovten 28). Svitloi pamiati Hryhoriia Tsehlynskoho. *Nashe slovo, 44*. <https://nasze-slowo.pl/svitloyi-pamyati-grigoriya-tseglinsko/> (in Ukrainian).

Zahaikevych, B. (Ed.). (1961). *Peremyshl zakhidnyi bastion Ukrainy*. Niu-York; Filadelfiia (in Ukrainian).

Kyrchiv, R. (2003). Hryhorii Tsehlynskyi. *Tsehlynskyi H. Tvory (komedii, dramy i deshcho z prozy)*. Lviv (in Ukrainian).

Krasivskyi, O. (1998). *Ukrainsko-polski vidnosyny u Halychyni (druha pol. XIX – pochatok XX st.)*. Kyiv (in Ukrainian).

Podilchak, M. (1995). Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі. *Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі (100-ліття з дня заснування)*. Дрогобич: Відродження (in Ukrainian).

Proslova, V. (Comp.). (2012). *Ukrainska diaspora: literaturni postati, tvory, biobibliohrafichni vidomosti*. Donetsk (in Ukrainian).

Franko, I. (1980а). Narys istorii ukrainsko-ruskoj literatury do 1890 r. *Franko I. Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh, 27*. Kyiv (in Ukrainian).

Franko, I. (1980b). Narys istorii ukrainsko-ruskoj literatury do 1890 r. *Franko I. Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh, 28*. Kyiv (in Ukrainian).

Shcherbaniuk, L. (2018). Dramaturh, pedahoh, polityk. *Zbruch*. <https://zbruc.eu/node/77444> (in Ukrainian).

Tatyana HOLDAK-HORBACHEVSKA

PhD (History)

Research Fellow

of the International Institute of Education, Culture and Diaspora Relations

Lviv Polytechnic National University

PUBLIC AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF HRYHORY TSEGHLYSKY

The proposed article shows the peculiarities of the professional work and social activities of Hryhoriy Tseglynskyi – the long-term director of the Ukrainian gymnasium in Przemyśl (1887–1907), a member of the Ukrainian National Democratic Party. His interest in solving social problems of the Ukrainian population of Galicia, in particular, high school students, for whom he created bursaries is revealed. His fight against Muscophile positions in Peremyshchyna and the carrying out of national educational work among the Ukrainian population of Nadsyan near the opening of «Prosvit», reading rooms is highlighted. The issue of opening a Ukrainian gymnasium in Przemyśl was singled out. Attention is focused on the struggle of the Ukrainian public and the demands for the opening of other Ukrainian gymnasiums at the government and Diet levels have been repeatedly made public.

It was revealed that the struggle for the creation of the Ukrainian gymnasium took new forms in 1884–1888 and led to the opening of only so-called equal classes at the Polish gymnasium. The role of H. Tseglynskyi in the activity of the societies «Ukrainian Girls' Institute», «Brotherhood named after St. Nicholas», «Prosviti», the establishment of cooperative economic institutions «Vira», «Ukrainian charities», «Narodnyi Dim». It was found that Hryhoriy Tseglynskyi paid great attention to the national factor in the process of schooling, therefore he made sure that the study of Ukrainian studies subjects was at the appropriate level. Emphasis is placed on the leadership of H. Tseglynskyi in Ukrainian public life and active cooperation with Teofil Kormosh, Ivan Negrebetskyi, Lev Shakhovych, Danylo Stakhura, Lev Levytskyi and teachers of equal Ukrainian high school classes, who together gave a distinctly populist character to «Ruska besida» in Przemyśli.

The activities of H. Tseglynskyi in the parliament, aimed at the depolonization of administrative and economic structures, public sphere of Galicia, advocating the necessary division of the region into eastern and western parts are considered. His interest in the theater sphere, in particular the activity of the «Ruska besida» society, has been confirmed. The attitude of his contemporaries – Ivan Franko, Yevhen Hrytsak, Kostya Levytsky, and others – to Hryhoriy Tseglynskyi is shown.

Keywords: Hryhoriy Tseglynskyi, Przemyśl, gymnasium, Bursa, narodovtsi, parliament.